

УДК 94:711.455(477.83)

КУРОРТ «ТРУСКАВЕЦЬ»: ДО ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ

В.М. Кланчук

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

Датою офіційного заснування бальнеологічного курорту у Трускавці вважається 1827 р., коли там було споруджене приміщення на вісім ванн. Хоча лікувальні властивості трускавецьких вод були відомі давно, уперше їх описав королівський лікар В. Вічко в 1578 р. Г. Жончинськи, автор підручника «Гісторія натуральна», що був виданий у 1721 р., вказав, що в Трускавці й інших селах Дрогобиччини добували нафту, а воду, що її супроводжує, селяни пили для лікування багатьох хвороб.

Перші серйозні роботи було проведено німецькими вченими Н. Фіхтелем і Б. Хаке. Кількість приїжджаючих на лікування швидко зростала. З'явилися перші наукові статті про цілющий вплив місцевих вод на організм людини, будувалися пансіонати, 1843 р. побудовано першу грязелікарню [3, с. 347].

Гонитва за наживою змушувала приватних підприємців вести подальші пошуки мінеральних вод. У 1833 р. було відкрито соляно-гірке джерело «Марія», дещо пізніше – джерела «Нафтуся», «Софія» та ін. До того часу відносяться описи курорту та його вод, зроблені хіміком і аптекарем Т. Торосевичем, письмові повідомлення лікарів Мачека (1836), Коха (1842) та Унгера (1843 р.) про лікувальну дію трускавецьких мінеральних вод.

На початку 1870-х рр. курорт Трускавець було передано в оренду акціонерному товариству, а потім продано приватним особам. У 1892 р. побудоване приміщення для інгаляцій системи Вашмута. І цим Трускавець став на рівень таких курортів європейського значення як Рихенгаль і Вісбаден. Будувалися готелі, вілли, пансіонати.

З 1911 р. курорт перебував у віданні комерційного акціонерного товариства (голова – Раймонд Ярош), яке починає його європеїзацію. Першим кроком була електрифікація Трускавця – за допомогою електрики освітлювалися не тільки курортні приміщення і приватні вілли, але й вулиці і територія парку. Ще в 1909 р. побудовано залізницю з маленькою станцією, а вже в 1912 р. побудовано новий вокзал. Трускавець був безпосередньо зв'язаний залізницею як зі

Львовом, так і з Віднем, Краковом, Познанню, Прагою, Варшавою, Берліном.

У 1913 р. за великі успіхи, досягнуті в розвитку курорту – його лікувальної бази, благоустрою і будівництва Трускавець був нагороджений Великою золотою медаллю. А темпи змін були дійсно високими. Той, хто пропустив кілька сезонів, приїхавши в Трускавець уже його не впізнавав.

На Помярках було оснащено за всіма європейськими стандартами купальне озеро, побудовано корти, спортивні майданчики. Береги озера були посипані золотавим морським піском.

У довоєнний період [4, с. 207–213] на курорті для послуг хворих та відпочиваючих було понад 1500 покоїв, насамперед у бальнеологічному закладі, кількадесятьох віллах і приватних садибах. 3 вілл особливим комфортом вирізнялися: «Аркадія», «Гражина», «Яніна», «Марійовка», «Марія Гелена», «Матка Боска», «Ольга», «Сариуш», «Світезянка», «Засіч», «Софія» та ін. ціни за проживання коливалися в межах 1–7 кор./добу. Власне лікувальний заклад займав 3 приміщення (окремі споруди), де розміщалися 120 кабінок (для прийому мінеральних і грязьових ванн трьох класів). У міжвоєнний період кількість номерів для відпочиваючих зросла утричі і становила 4500 покоїв, які були класифіковані на чотири класи комфорту [5, с. 260].

Послуги харчування здійснювали два лікарняні ресторани, кондитерська, пекарня, їдальні 2 пансіонатів, декілька єврейських ресторанів, продуктові крамниці, бойня та цех з виробництва м'ясних та ковбасних виробів.

Лікування базувалося на мінеральних водах вісім експлуатаційних джерел (табл. 1), з яких половина – для ванн («Сировиця», «На Помярках», «Едвард», «На Липках»), інша половина – для пиття («Марія», «Софія», «Броніслава», «Нафтуса» – унікальна за своїми властивостями та хімічним складом). Біля Трускавця розвідані й значні запаси сульфідно-залізистих лікувальних грязей.

На курорті практикували шість докторів медицини та діяла філія аптеки Е. Сафріна з Дрогобича. Лікуванню підлягали: анемія, кишково-шлунковий тракт, ревматизм, легеневі хвороби, астма, хвороби серцево-судинної системи, нирок, геморої, невралгія, ішіас, гінекологічні хвороби.

Оздоровчий сезон поділявся на три сезони: I – з 15 травня до 30 червня; II – з 1 липня до кінця серпня; III – вересень. Курортний збір становив 12 кор. з особи.

Таблиця 1

Хімічний склад мінеральних вод Трускавця [2]

Хімічні сполуки	Джерела			
	Марія	Софія	Броніслава	Нафтуса
	Дослідження			
	Радзішевського	Павлевського		Радзішевського
Хлорид натрію	3,6839	7,20257	11,24045	–
Хлорид калію	–	0,00203	–	–
Хлорид магнію	0,39493	0,09671	0,31086	0,02804
Бромат калію	–	0,00001	0,00059	–
Бромат магнію	0,01563	0,00468	0,00322	–
Йодид натрію	–	0,000003	–	–
Сульфат натрію	1,00984	0,60233	0,931629	–
Сульфат калію	1,50728	1,0190203	0,82125	–
Сульфат магнію	–	4,13416	0,56459	0,11617
Сульфат кальцію	0,8294	1,32755	2,266859	0,02082
Бікарбонат натрію	–	–	0,00012	0,14488
Бікарбонат амонію	0,0234	–	–	–
Бікарбонат магнію	0,0165	0,20162	0,37357	0,0205
Бікарбонат заліза	0,03153	–	–	0,00371
Фосфат кальцію	–	Сліди	0,000059	–
Силікат натрію	–	–	0,001213	–
Кремнезем	0,01972	0,0078	0,005115	0,01169
Вугільний залишок	0,01529	0,019137	0,004	0,07423
Разом:	8,05509	10,240027	16,784686	0,84673
Об'єм CO ₂ , см ³	8,07	10,2	1,7	37,65

Відвідувачі курорту могли здійснювати численні подорожі цікавими місцями Дрогобиччини: на Городище (30 хв.), де діяли ресторан та молочарня; на джерела «Софії» (45 хв.); до лісу «Липки» (45 хв.), де знаходилися копальні цинку, збірник мінеральної води; на Помярки (кінний маршрут, 30 хв.); до лісу «Баньки» (кінний маршрут, 1 год.); до копалень нафти у Тустановичах (кінний маршрут, 1 год.); до копалень нафти та озокериту Борислава (кінний маршрут, 1,5 год.); до мурів замку «Тустань»; до солеварні у Стебнику тощо.

Під час Першої світової війни курортне будівництво не велося. З 1921 до 1939 рр. у Трускавці було збудовано бальнеолікарню, бювети і павільйони мінеральних джерел, приватні готелі та пансіонати, 17 серпня 1929 р. освячено і відкрито музей природних наук. Через відсутність лікарів курорт працював тільки в літній сезон, і тільки з 1935 р. почав діяти цілорічно.

Про розвиток же курорту свідчать цифри. Якщо в 1923 р. було 6089 відпочиваючих, то в 1927 їх кількість різко зросла до 12633 осіб. У 1931 р. відпочивало 14659, а в 1933 р. – понад 17 тис. осіб. Це, відповідно, вимагало нового будівництва. Одним із шедеврів Трускавця стала побудована у 1928 р. вілла «Гопляна», яка була виконана в традиційному закопанському стилі, що був на той час дуже популярним у Польщі. У цій дивовижній будівлі Яроші приймали в 1930-х рр. посла США в Польщі, президентів Туреччини та Естонії, багатьох інших почесних гостей. Після смерті Раймонда Ярош у 1936 р. курортом керував його син Роман аж до вересня 1939 р. [3, с. 348].

1933 р. у Трускавці працювало 33 докторів медицини, в т.ч. два стоматологи; діяли чотири лабораторії, очолювані також докторами медицини [6, с. 27–28].

В межах курорту Трускавець діяло 147 вілл та пансіонатів [6, с. 40–42], що надавали послуги лікування та профілактики захворювань. З них 17 були I класу, 67 – II класу, 63 – III класу (в т.ч. 2 – IV класу).

Висновки. Перші друковані матеріали про лікувальні властивості трускавецьких вод з'явилися наприкінці XVI ст. Офіційною датою заснування курорту вважається 1827 р. 1833 р. відкрито основні поклади мінеральних вод та здійснено їх хімічний аналіз. 1843 р. побудовано першу грязелікарню, 1892 р. – інгалятор. 1909 р. підведено залізницю, 1912 р. побудовано новий вокзал. До Першої світової війни на курорті для послуг хворих і відпочиваючих було понад 1500 номерів, практикували 6 докторів медицини та діяла філія аптеки. У міжвоєнний період збудовано бальнеолікарню, бювети і павільйони мінеральних джерел, 147 приватних готелів, вілл і пансіонатів (понад 4500 номерів), практикувало 33 докторів медицини, діяло четверо лабораторій. Послуги харчування здійснювали 2 лікарняні ресторани, кондитерська, пекарня, їдальні двох пансіонатів, декілька єврейських ресторанів. З 1923 р. до початку Другої світової війни кількість відпочиваючих зросла у п'ятеро.

Список використаних джерел

1. Клапчук В.М. Корисні копалини Галичини : видобування та переробка : [Монографія] / В.М. Клапчук. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2013. – С. 379–396 (508 с.).
2. Клапчук В.М. Туризм і курортне господарство Галичини : монографія / В.М. Клапчук / Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ : Фоліант, 2012. – С. 85–100 (224 с.).

3. Курорты : Энциклопедический словарь. – С. 347–348.
4. Lewicki S.A., Orłowicz M., Praschil T. Przewodnik po zdrojowiskach i miejscowościach klimatycznych Galicji. – Lwów, 1913. – S. 207–213.
5. Przewodnik zdrojowo-turystyczny. – Warszawa, 1931. – S. 260.
6. Truskawiec 1933. – Lwów : Unja, 1933. – S. 27–42.